

24. Юнг К. Г. О психологии восточных религий и философии / Юнг Карл Густав; [сост. А. М. Рудкевич; перевод с немец. А. М. Рудкевича и В. М. Бакусева]. – М.: Медиум, 1994. – 255 с.
25. Юсим М. А. Этика Макиавелли / Юсим М. А.; [отв. ред. В. И. Рутенбург; АН СССР] – М.: Наука, 1989. – 158 с. –

(Научно-популярная литература. Серия «Из истории мировой культуры»)

26. Яблоков И. Н. Социология религии / Яблоков И. Н. – М.: Мысль, 1979. – 93 с.

Е.Н. Сидоркина

СОЦИАЛЬНАЯ РОЛЬ И ФУНКЦИИ РЕЛИГИОЗНОГО СОЗНАНИЯ В ИСТОРИИ ФИЛОСОФСКОЙ МЫСЛИ

В статье с точки зрения социальной философии определяются социальная роль и функции религиозного сознания в истории философской мысли.

E. Sidorkina

SOCIAL ROLE AND FUNCTIONS OF RELIGIONS CONSCIOUSNESS IN THE HISTORY OF PHILOSOPHICAL THOUGHT

The article is devoted to determining religions consciousness social role and its functions in the history of philosophy.

УДК 316.34

Ю.В. Харченко, канд. філос. наук

ОБРАЗ ИНФОРМАЦИОННОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНИХ НАУКОВИХ НАРАТИВАХ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка

У статті проводиться соціально-філософський аналіз феномену інформаційного суспільства в контексті становлення сучасних наукових наративів.

Вступ

Сучасний філософський дискурс постійно поповнюється різноманітними термінами, понятійними конструктами, засобом яких можна більш змістовно описати хаотичний перебіг подій, що відбуваються в глобальному соціокультурному просторі, охарактеризувати їх специфіку та особливості. Поява значної кількості термінів зумовлена також необхідністю пояснення ситуації «оновлення» цього простору та його основних складових – різноманітних соціальних практик (науки, політики, економіки, освіти, культури тощо); осмислення постійної змінності його внутрішньої та зовнішньої конфігурації.

Сучасні наукові наративи не в змозі уникнути «засилля» термінів й через появу цілої низки прикладних наук, які скоріше ставлять нові задачі, порушують нові проблеми, але не завжди їх розв'язують. На основі класичних наукових теорій утворюються «некласичні», «постнекласичні». Їх репрезентують у якості «нео-теорій». Це призводить до певної «риторизації» гуманітарних наративів та «сакралізації» (шляхом ускладнення категоріального апарату «точних» наук) природничих. Так, накопичені знання перевищують міру їх можливої продуктивної переробки не лише звичайною людиною, а й фахівцем. Останнім важко оцінити й обробити потужні пласти інформації, систематизувати та застосувати нові знання на практиці, охопити повною мірою ключові наукові зрушення. Виникає дилема: що відкинути, а що зберегти?

Змінюється й сама практика. «Вигляд» соціальної реальності з кожним днем ускладнюється і прояснити суть цього явища може лише ефективна наукова теорія. Проте, слід вказати на проблематичність моделювання такої теорії. Спроби запропонувати єдину теорію суспільства нового типу, здійснили Д. Беллом, Е. Гідденсом, М. Кастельсом, Е. Тоффлером, Ф. Фукуямою та іншими, виявилися достатньо успішними. Однак їх підходи не зовсім повно, з об'єктивних причин, висвітлили цей феномен. На

нашу думку, виняткова значущість вищевказаних теорій полягає, по-перше, в отриманих результатах і висновках про те, що глобальний соціум виявився надзвичайно багатовимірним і лише почав по-новому оформлюватися і невідомо скільки триватиме цей процес. По-друге, в них найбільш повно і цілісно окреслено «образ» майбутнього суспільства нового типу. Питання ж про те, як цей «образ» втілиться на практиці, залишається відкритим.

Вважаємо також за необхідне акцентувати увагу на винятковій поліфонічності сучасних сфер знання. Їх взаємодія веде до появи особливого типу реальності – комунікативного простору. Останній засобом продукування інформації, інноваційних технологій репрезентує процедуру взаємозв'язку всіх фрагментів соціальної реальності. Будь-яка сучасна сфера соціального життя людини залежить від засобів розповсюдження та обміну інформацією, від її якості, достовірності та доступності. Процедура впровадження інформації визначається рівнем комунікаційних та комунікативних технологій. Підкреслимо, що терміном «комунікативна технологія» ми позначаємо взаємодію дискурсивних практик у процесі продукування інформації. Терміном «комунікаційні технології» позначаються технічні засоби зв'язку – транспортні та Інтернет-мережі, супутникові системи тощо.

Вдосконалення засобів комунікації веде до інтенсифікації процесу впровадження «нового» в соціальну практику. Як наслідок гострі виклики сучасності ставлять нові завдання – проаналізувати характер (іноді трансгресивної) динаміки соціальної дійсності; по-новому прочитати буття соціального; дослідити як відбувається перекоструювання соціальної реальності з огляду на зрушення в природничих та гуманітарних науках; переосмислити роль і значення минулих надбань людства (тобто з'ясувати як відкинути «старе» і впровадити у практику «нове»).

В цьому контексті особливо значущою стає й сфера філософських досліджень. Саме філософія

здатна не лише узагальнити актуальні соціальні теорії, а й здійснити їх критичний аналіз. Отже, результатом ефективної діяльності світового науково-співтовариства може стати якісно нова соціальна теорія. Поруч із цим, в лоні експериментального природознавства ведеться пошук єдиної теорії походження Всесвіту, яка, шляхом надання нової інформації про природу, може суттєво змінити світоглядні засади людства. Внаслідок цього, можлива й радикальна зміна принципів конструювання соціального буття. На сьогоднішній момент у світі відбуваються як інтеграційні, так і дезінтеграційні процеси. Глобалізаційні тенденції взаємопроникнення та «змішування» культурних традицій ведуть до обміну ціннісною інформацією між культурами, країнами, народами, які прагнуть порозумітися. Як наслідок конфігурація їх відносин постійно змінюється. Утворюються нові формули взаємодії – географічна, політична, економічна. Ці тенденції свідчать про появу «єдиного комунікативного простору», який називають також «новим інформаційним простором».

Представники так званих «розвинутих» країн Заходу та Сполучених Штатів Америки говорять про «нове інформаційне суспільство», яке окреслилося на їх культурному ґрунті. Однак, в сучасних наукових колах, зокрема філософських, серед представників різних країн і культур, виникають гострі дискусії з приводу правомірності такої позиції. На порядок денний виносяться наступні питання: що таке «інформаційне суспільство»? Чи воно вже сформувалося? Якщо сформувалося, то коли і де? Чи доступна якісна інформація кожній людині?

Відповіді на ці питання є доволі суперечливими, адже сучасні наукові нарративи репрезентують не стільки картину сучасного стану суспільства (можливо й інформаційного) як явища, скільки займаються пошуком його майбутніх ознак та їх «описом». Також більшість підходів ґрунтується на аналізі загалом кількісних характеристик інформації та накопичувального характеру знань. Отже, конструювання «образу» нового інформаційного суспільства відбувається скоріше штучним, а не природним способом.

Аналіз публікацій

Дослідження феномену інформації в контексті становлення глобального соціуму потребує врахування низки сучасних математичних теорій, у яких А. Колмогоров запропонував розуміти термін «інформація» в якості величини, а не числа й визначити ймовірність подій через інформацію; Р. Карнап увів у вжиток термін «семантична інформація»; Л. Бріллюен визначив «міру інформації»; Н. Віннер вказував на засадничу роль інформації в сфері кібернетики.

Постановка завдання

Спираючись на наведені вище аргументи, зазначимо, що основною метою даної статті є соціально-філософський аналіз феномену інформаційного суспільства у співвідношенні з термінами «інформація», «знання», «наука», «нове», «старе» в контексті становлення сучасних наукових нарративів.

Основна частина

З огляду на поставлену мету, ключові терміни даного дослідження – «інформація», «знання», «наука», «нове», «старе» – потребують деякої деталізації в плані їх аналізу. Перш, ніж більш чітко окреслити їх

зміст, зазначимо, що вони розглядатимуться у взаємозв'язку. Зрештою становлення та розвиток науки відбувається шляхом накопичення цінної інформації, внаслідок чого вона акумулює знання. При цьому на основі накопиченого досвіду («старого») формуються парадигмальні засади науки («нове»).

Про взаємозв'язок цих термінів свідчить й історія розвитку суспільства, яка репрезентує процес боротьби «старого» та «нового», внаслідок чого відбуваються монументальні зрушення, зміни, народжуються соціальні утопії. Так, ще в стародавні часи, коли писемність лише почала формуватися, міфи, легенди, оповіді, казки як первинні уявлення людей про природу, стали своєрідним джерелом розповсюдження інформації. Їх зміст передавався з покоління в покоління. Кожна легенда, в процесі переходу з одного рівня історичної пам'яті на інший, набувала «нового» колориту, до неї додавалися нові деталі. Ці первинні форми людського світогляду стали прототипом наукових знань.

Слід зазначити, що «нове» як феномен завжди привертало увагу людини, адже психологічно вона постійно тяжіє до змін. Однак, людська природа відзначається непостійністю по відношенню до вже набутого. Це проявляється у принциповій неможливості повною мірою задовольнити свої потреби. Тому з часом «нове» перетворюється на «старе» і людина втрачає цікавість до нього. Йдеться в першу чергу про окремі матеріальні речі – атрибути побуту, витвори мистецтва тощо. Саме прагнення людини поліпшити умови свого існування підштовхнуло її до пізнавальної діяльності. В процесі наукового пошуку вона вийшла за межі матеріального буття й захопилася пошуком істини, а також здійснила наукові відкриття на основі отриманих знань про світ-буття. Внаслідок цього змінилася й соціальна реальність.

За допомогою різних прикладів історія показує як відбувалася ця зміна. Застосовуючи знання на практиці, людина штучно творила світ речей. У процесі спілкування з іншими членами суспільства відбувався обмін цінною інформацією. Іноді процедура такого обміну здійснювалася представниками різних культур. Отже, пошук «нового» продовжувався, але вже в більш широких масштабах.

Торгівельні відносини між культурами, країнами можна розглядати як процес накопичення інформації про появу нових видів людської діяльності: рідкісних ремесел, мистецтв тощо. Це давало змогу придбати якісні товари для купівлі-продажу чи обміну. Таким способом відбувалося розповсюдження нових знань і умінь.

Поширенню останніх сприяли й стародавні релігійні вчення – буддизм, християнство, іслам. Знамениті пророки, зокрема Ісус Христос, Мохаммед, подорожували світом і нести людям «Слово». Вони стали прототипами сучасних засобів розповсюдження інформації в масах. «Святе Писання» було представлено ними в якості системи релігійних догматів та моральних повчань, тобто мало високу інформаційну цінність. На той час, воно стало єдиним джерелом знань про природу. Його заповіді не підлягали сумніву. Сучасні ж світові релігії поширюються більш швидкими темпами й міцнішають з огляду на кризові тенденції та зубожіння переважної частини людства.

Засоби спілкування отців церков з віруючими стали дедалі технологічнішими (вони активно застосовують інтернет, телебачення тощо). Релігія представлена людині в якості своєрідного трансцендентально-наукового нарративу про «інобуття». Вона «оновлює» свої ресурси, пристосовується до сучасного життя.

Не менш важливими для історії, з огляду набуття інформації й знань, були завойовницькі війни. Їх можна розглядати як засіб насильницького «окультурення» нових територій. Цей процес відбувався через розшифрування інформаційних культурних кодів і через насадження чужих культурних основ і традицій іншим народам. Внаслідок окультурення утворювалися нові культурно-історичні типи.

Слід підкреслити, що й сама історія як винятково значущий науковий дискурс і нарратив про минуле стала своєрідним джерелом продукування інформації. Історія ґрунтується на достовірних фактах, описує події, що з часом кардинально змінювали засади людського існування. Тому людина активно черпає інформацію з минулого. Вона прагне сконструювати гідне теперішнє, а також ефективно і щасливе майбутнє. При цьому, кожне покоління «прочитує» історію (як «текст») по-новому. І основною причиною такої цікавості до історії є вічне бажання побудувати справедливе суспільство.

Сучасність також виглядає не зовсім досконалою. Глобальний соціум постійно змінюється. Він насичений подіями, які не завжди можна відразу піддати аналізу чи спрогнозувати через їх синергетичний характер. Імовірність появи тих чи інших подій вирахувати вкрай складно, однак можливо (лише приблизно). Виникає ілюзія, що інформації стає все більше, а часу, що необхідний для її переробки й оцінки, все менше. Засилля «нового» знецінює «старє». Тому, не викликає подиву той факт, що дослідженням специфіки й основних складових інформаційного суспільства займаються такі науки, як соціологія, політологія, економічна теорія, статистика, футурологія. Вони звертають увагу, загалом, на визначення кількісних характеристик інформації, а не якісних. На цю проблему звернув увагу Ф. Уебстер у своїй книзі «Теорія інформаційного суспільства» [1, с.14]. Отже, сьогодні дійсно складно оцінити об'єктивно, по-перше, через присутність «живих свідків» нещодавньої історії й суб'єктивність їх позицій, що найчастіше не співпадають. По-друге, при аналізі сутності інформаційного суспільства увага акцентується лише на окремих його факторах, зокрема на процедурі накопичення інформації і знань.

Не зважаючи на вищевказані прорахунки, соціологічні та економічні теорії інформаційного суспільства все ж таки взаємодоповнюють себе й є цінними, з огляду на їх науковість та завершеність. Тому найбільш якісним та інформаційно-змістовним є науковий дискурс (власне науковий нарратив як цілісний феномен). Кожне наукове відкриття, що ставало віхою в історії розвитку наукової думки, сприяло появі якісно нової парадигми. Як наслідок змінювалися не лише світоглядні засади людства, а й ціннісні орієнтири. Людина потребувала і потребує нових знань, які вона може здобути лише новими засобами.

Наукова практика, що завжди випереджала наукову теорію, сьогодні поступається їй у своїх мож-

ливостях. Наука, з одного боку, розвивається «семимильними кроками» через високий попит на технології та популяризацію цінності знань. Вона поступово перетворюється на привілей для більшої частини людства. З іншого боку, з огляду на засилля масової культури та пропаганди «гламурного життя» молодь не бажає себе обтяжувати аналітичною діяльністю. Вона абсорбує інформацію, що не містить ціннісного змісту, є шкідливою, безсистемною. Дослідження останніх десятиліть у сфері психоаналізу показали, що інформація такого типу є потужним засобом впливу на свідомість людини.

Отже, питання чи є вкорінення інформаційних технологій у більшості соціальних сфер людського буття свідченням появи суспільства нового типу залишається відкритим. Однак безсумнівним постає той факт, що людина з давніх-давен цінувала інформацію (згадаємо афоризм: «володію інформацією – володію світом!»). Сьогодні вона усвідомлює, що природа також впливає на світ речей і благ, штучно створених нею (їх число катастрофічно зростає). Людина моделює образ нового суспільства, пізнає дійсність, застосовуючи науку і техніку. Виходячи з цього, вона потребує все більше інформації про природу, яка давно стала джерелом вилучення цінного матеріалу. В цьому контексті актуалізуються питання: як здобути необхідну інформацію? Що таке «інформація»? Як пов'язана інформація із властивостями матерії? Яку роль відіграє інформація в різноманітних системах управління? І, щоб відповісти на ці питання, слід з'ясувати в чому полягають її значення та зміст.

Термін «інформація» виникає в першій половині ХХ століття в лоні кібернетики й стає ключовим для теорії інформації. Він є полісемантичним, адже його ототожнюють із такими поняттями, як «модель», «структура», «система», «сигнал», «знак», «образ», «код», «символ» тощо. Часто термін «інформація» замінюють словами «повідомлення», «знання», «подія», «коментар», «роз'яснення» тощо. Введення в теорію інформації кількісної міри інформації привело до всебічного розвитку цієї теорії та її розповсюдження майже в усіх сферах знання – фізиці, хімії, біології, генетиці, фізіології, медицині, психології, лінгвістиці. Сюди можна включити й ті сфери гуманітарного знання, що були далекими від застосування методів математичного аналізу.

Дослідження феномену інформації з боку її кількісних ознак є важливою причиною успішного розвитку математичної теорії інформації. Однак її практичне застосування в сфері гуманітарного знання привело до певних складнощів та суперечностей в процесі встановлення якісної специфіки її змісту.

Кількісні та якісні характеристики інформації можна визначити умовно. Об'єм інформації оцінюється за допомогою понять «багато», «мало», «більше», «менше», а якість – «старє», «нове», «прийнятне», «неприйнятне», «цікаве», «нецікаве», «змістовне», «незмістовне» тощо. Більше того, кожна людина сама для себе визначає критерії якості. Розуміння людиною інформації залежить від особливих критеріїв – просторових умов, часового фактору, емоційного стану, рівня освіти. Та інформація, яка в одних умовах і в певний час виявилася цінною, в інших умовах і

в інший час – безплідна. Це означає, що сьогодні інформація потрапляє в «список» основних філософських категорій. Можна надати лише окремі її характеристики та встановити деякі функціональні взаємозв'язки. Однак, оцінити її істинне значення доволі складно. К. Штейнбух підкреслював, що сутність інформації полягає в можливості з деякої множини комбінацій вибрати єдину правильну, внаслідок чого вона може бути кількісно оцінена, виміряна (за допомогою самого процесу вибору) [2, с.420]. Це означає, що інформацію можна розуміти і як деяке функціональне знання правильного набору знаків – літер, цифр, звуків, кодів, нот, клавіш тощо.

Отже, кількісна та якісна визначеність інформації має багато сторін і, відповідно, допускає різні підходи до її оцінки. Ця багатогранність інформації ще виразніше демонструє її взаємозв'язки із властивостями, притаманними матеріальному світу, а також із процесами, що в ньому відбуваються: відображенням, сигналами, управлінням, термодинамічною ентропією та іншими. Встановлення цих зв'язків у соціокультурному просторі, аналіз специфіки інформаційних процесів, що мають місце в неорганічній та органічній природі, в сучасних інноваційних технологіях, дозволяють, з одного боку, більш глибоко зрозуміти природу інформації, а, з іншого боку, застосувавши надбання кібернетики, математики, фізики, медицини, психоаналізу, показати її сутність емпірично.

К. Штейнбух порушив також питання про взаємовплив техніки нового покоління, інформації й сучасного суспільства. Він вказав на те, що розвиток техніки та засобів обробки інформації в майбутньому ставить більше проблем, ніж розв'язує. Наприклад, на його думку, невідомо чи зміниться існуюча ієрархія соціального престижу через вдосконалення машин-автоматів і чи виконуватимуть вони інтелектуальну роботу; чи зміниться або деградує під впливом машинного інтелекту апарат людського мислення; чи здатна глобальна система освіти охопити ці зміни; чи достатнім є дослідницький потенціал людства й чи не завадить дослідженням у цій сфері конкуренція між державами [2, с.223].

Інформація в живій природі, на відміну від неживої, відіграє активну роль, адже бере участь в управлінні всіма життєвими процесами, включаючи обмін речовин. Сигнали, що переносять інформацію з однієї системи в іншу, в неживій природі засновані на механічній, фізичній та хімічній формах руху матерії. Чим складнішою є форма організації живого чи неживого організму, тим складнішою є система сигналів для обміну інформацією. Інформація в певному сенсі не залежить від свого носія – сигналу. Одну й ту ж інформацію можна зафіксувати й передати за допомогою різноманітних сигналів: звуків, світлових сигналів, записів, графіків тощо. Більш поінформовані отримувачі повідомлень можуть вилучати з одних і тих же сигналів більше інформації, ніж менш поінформовані. Машинам-автоматам притаманна особливо висока чутливість до сприйняття механічних та електромагнітних сигналів. В той самий час людина є досконалішою за автомат в усьому, що стосується інтелекту.

М. Амосов зазначав, що будь-який процес пізнання є моделюванням. Коли людина говорить, що

вона «знає», то це означає, що в корі її головного мозку існує деякий комплекс об'єднаних і взаємопов'язаних нервових клітин, в якому представлена модель знайомого об'єкта [3, с.167]. Це означає, що людські органи чуття сприймають енергію, яка надходить із зовнішніх об'єктів і кодується її нервовими імпульсами, виявляючи таким чином первинну інформацію. А згодом ця інформація піддається переробці людським мозком. М. Амосов також підкреслював, що з позицій моделювання суспільство постає складною системою, для поглибленого пізнання якої необхідні моделі, що б кількісно та якісно відображали явища, які в ній відбуваються [3, с.177]. Однак будь-яке моделювання пов'язане зі спрощенням, якого неможливо уникнути, адже цей процес характеризується послідовним виявленням найбільш важливої інформації серед інших її можливих варіацій. Як ми вже зазначали, саме таких помилок (через спрощення), з об'єктивних причин, припустилися теоретики інформаційного суспільства. І основними недоліками, запропонованих ними підходів, стало ігнорування цілісності феномену інформації та дослідження її специфіки в контексті окремих соціальних сфер людської діяльності (політики, економіки тощо).

У зв'язку з цим слід звернутися до вчення В. Вернадського, який підкреслював, що вже сьогодні в науці можна порушити питання про те чи є життя лише земним явищем, чи воно якоюсь мірою, і в певній формі, відображає явища більш значного масштабу, явища космічного простору, глибокі й вічні, якими є атоми, енергія і матерія, які геометрично відобразили простір-час [4, с.155]. Мислитель довів існування нової форми біогеохімічної енергії, яку назвав «енергією людської культури» або «культурною біогеохімічною енергією». Ця форма продукує «ноосферу». Причому перехід біосфери в ноосферу відбувається за умови існування – «розуму» [4, с.132]. Отже, інформація, яку продукує розум, є особливою формою знань, що накопичувалися протягом становлення людської цивілізації (сотні мільйонів років). Людина охопила своєю діяльністю всю біосферу Землі. Вона створила особливе культурне середовище, що випромінює ціннісну енергетику й управляється основними законами термодинаміки, які збалансовують фундамент планети.

Висновки

Сказане вище дозволяє підвести деякі підсумки. Отже, спроби визначення змісту терміну «інформація» виявили його неоднозначність і виняткову складність. Це дає змогу в подальшому розглядати інформацію в якості філософської категорії. Дослідження показало, що вона дійсно відіграє сьогодні особливу роль. Людина, бажаючи стати освіченою, стає не лише користувачем, а й поглиначем інформації. Вона потребує нових знань з огляду на суттєві зміни в глобальному соціокультурному просторі. В останньому з кожним днем все гостріше проявляється антагонізм «старого» і «нового» (боротьба традицій і цінностей, політична й економічна конкуренція між державами тощо). Безсумнівно, знання стають домінантою сучасного образу життя. І хоча ще зарано говорити про появу нового інформацій-

ного суспільства – суспільства знань, позитивним моментом є моделювання його «образу» сучасними науковими наративами.

Наука сьогодні також перебуває в очікуванні змін. Пошук Єдиної теорії походження Всесвіту, можливість в недалекому майбутньому емпіричного підтвердження теорії Великого вибуху, а також перегляд вічних питань філософії є свідченням кардинальної перебудови світоглядних засад людства, зародження нової наукової парадигми. Як наслідок, це відобразиться й у соціальній реальності, змінить її цілісний образ.

Ю.В. Харченко

ОБРАЗ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА В СОВРЕМЕННЫХ НАУЧНЫХ НАРАТИВАХ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ

В статье проводится социально-философский анализ феномена информационного общества в контексте становления современных научных нарративов.

Y. Kharchenko

THE IMAGE OF INFORMATIONAL SOCIETY IN MODERN SCIENTIFIC NARRATIVES: SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

This article deals with socio-philosophical analysis of informational society phenomenon in the context of modern scientific narratives.

УДК 1:3+1:93

В.О. Чернієнко, канд. філос. наук, доц.

ЛЕГІТИМАЦІЯ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Національний аерокосмічний університет ім. М.С. Жуковського «ХАІ», e-mail: v.chernienko@mail.ru

У статті розглядається проблема наукового розуміння процесу самоідентифікації як самовизначення особистості, що гармоніює з тенденціями мережевих структур інформаційного суспільства.

Вступ

Ідентичність пускає коріння на кладовищі співтовариств. Розпад співтовариств при глобалізації приводить до усвідомлення необхідності політико-правової актуалізації ідентифікації соціального суб'єкта. Тут головною і проблемою є переживання соціальним суб'єктом перманентної кризи ідентичності як постійної, стабільної неможливості однозначної самоідентифікації.

Аналіз досліджень і публікацій

Критичний аналіз кризи ідентичності в контексті суперечливих «інформаційних» тенденцій глобалізації представлений працями С. Хантінгтона, П. Кенеді, І. Валлерстайна, У. Бека, П. Химанена, Р. Робертсона, З. Баумана, М. Кастельса, В.Л. Іноземцева, А. Панаріна, О. Данільяна, А. Бузгаліна. Не дивлячись на обґрунтованість теоретичного опрацювання проблем ідентичності в інформаційну епоху, залишається невирішеним питання про зв'язок форми нашої соціальності, як і форми суспільства, в якому ми живемо, з особливостями постановки і вирішення задачі «індивідуалізації» ідентичності, тобто самоідентифікації, самовизначення соціального суб'єкта в інформаційному суспільстві.

Постановка завдання

Показати необхідність легітимації самоідентифікації соціального суб'єкта в інформаційному суспільстві.

Основна частина

Визначимося з «інформаційним» контекстом предмету статті. Термін «інформаційне суспільство» підкреслює роль інформації в суспільстві. Проте інформація, як відомо, мала критичну важливість у всіх історичних типах суспільств. Сучасний автори-

Список літератури

1. *Уэбстер Ф.* Теории информационного общества / Ф. Уэбстер; Пер. с англ. М.В. Арапова, Н.В. Малыхиной; Под ред. Е.Л. Вартановой. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
2. *Штейнбух К.* Автомат и человек. Кибернетические факты и гипотезы / Пер. с нем. С.А. Бигдаша, Ю.А. Диденко, Р.О. Исаенко; Под ред. В.И. Мудрова. – М.: «Советское радио», 1967. – 494 с.
3. *Амосов Н.* Моделирование – орудие прогноза и управления // Кибернетика ожидаемая и кибернетика неожиданная. Сборник. – М.: «Наука», 1968. – 311 с.
4. *Вернадский В. И.* Философские мысли натуралиста / В. И. Вернадский. – М.: «Наука», 1988. – 520 с.

тетний соціолог М. Кастельс вказує на атрибут специфічної форми соціальної організації, в якій завдяки новим технологічним умовам, що виникають в даний історичний період, генерування, обробка і передача інформації стали фундаментальними джерелами продуктивності і влади [1, с. 42]. Пануючим відношенням у всіх сферах соціальної практики інформаційного суспільства є відношення інформаційної технології; таке суспільство організовано в глобальному масштабі в інформаційно-виробничу мережу, що дозволяє оптимізувати виробництво й обмін. Оптимізація виробництва й обміну в глобальному масштабі зобов'язана капіталізму. Капіталізм, прагнучи до власної стабілізації як мети (товаризації Універсуму) все ж таки змінюється, і вимушений винаходити засоби власної адаптації. Ми переконані, що інформаціоналізм і є історично нова стратегія «порятунку» капіталізму. Нове, інформаційне суспільство, як і раніше, побудовано на суперечності між працею і капіталом. Капіталісти використовують працю найнятих робітників, які постійно втрачають і знаходять роботу (ідентичність), циркулюючи між різними випадковими джерелами зайнятості.

Криза сучасного капіталізму ясно показує все більше прийняття буржуазією ідеї свідомої організації суспільства. До цього часу буржуазії вдавалося минати кризи і запускати капіталізм. Буржуазія і сьогодні проявляє себе суб'єктом історії більшою мірою, ніж пролетаріат – найняті робітники. Мірою «останньої» кризи капіталізму очевидно вважати зворотний стан справ. І хоча сьогодні «перманентно-планове господарство» найбільш передовими представниками бу-